

Život, viera, umenie – hodovanie okolo spoločného stola viery

V priestoroch Biblickej školy v Martine sa začiatkom júla uskutočnila prezentácia knihy rozhovorov s evanjelickými osobnosťami. Autorkou knihy s názvom *Život, viera, umenie je martinská rodáčka Slavomíra Očenášová-Štrbová*. Druhou časťou prezentácie bola pútavá prednáška profesorky architektúry Janky Krivošovej, ktorá hosťom priblížila problematiku pripravovaných gobelínov štrnástich seniorátov ECAV. Gobelíny budú oficiálne uvedené vo Wittenbergu v rámci nadchádzajúceho 500. výročia Lutherovej reformácie.

Už JohannWolfgang Goethe, nemecký básnik, dramatik, humanista, vedec a politik hlásal potrebu činiť dobro pre druhých. K jeho slovám sa pripojilo vedenie Európskej únie umenia, ktoré v nich našlo povzbudenie aj obsah vlastného poslania, ktoré nachádza v oceňovaní tých, ktorí robia niečo mimoriadne pre iných. Ved' ocenenie si „zaslúži každý umelecký alebo kultúrny počin človeka alebo skupiny ľudí, ktorý duševne obohacuje, vnútorne naplňa, robí šťastnejším a predovšetkým spája.“. Veríme, že práve preto nám vnútorné obohatenie a radosť priniesla prezentácia knihy rozhovorov s významnými slovenskými umelcami – kresťanmi, ktoré uskutočnila spisovateľka a literárna historička Slavomíra Očenášová-Štrbová v priebehu posledných desiatich rokov.

Diskusia o rozhovoroch so vzácnymi ľuďmi slovenskej umeleckej scény sa konala v priestoroch Biblickej školy v Martine. Sprítomnili ju profesorka architektúry Janka Krivošová a knižný dizajner Peter Ďurík, obaja respondenti knihy. V diskusii s nimi sa hostia bližšie zoznámili nielen s ich tvorbou, ale aj ich osobnou vierou a vzťahom k umeleckej tvorbe.

... čo je človek, že naň pamätáš?

Úvod stretnutia predstavovali slová zo slova Božieho z 8. žalmu, v ktorom žalmista rozjíma nad Božou slávou, ale aj nad svojím poslaním; svojím človečenstvom. Žalmista hovorí: „*Keď hľadím na Tvoje nebesá, na dielo Tvojich prstov ... čo je človek, že naň pamätáš a čo si syn človečí, že sa ho ujímaš?*“ ... „*urobil si ho pánom nad dielom svojich rúk, položil si mu všetko po nohy... Ó Hospodine, aké slávne Tvoje meno na celej zemi!*“

Žalmista rozjíma nad sebou, nad svojím rodom a, hľadiac na nebo, kladie si otázku: „Čo je človek?“ Pri hľadaní odpovede nehľadá len dole, na zem, kde vidí svoju pomínutelnosť a chatrnosť, ale svoj zrak zdvíha k nebesám – tam chce nájsť skutočnú, pravdivú odpoveď na to, čo je človek a čo všetko pre Boha znamená...

Autor 8. žalmu náš pohľad sústreďuje na nebo, aby mohol zdôrazniť, že nikdy nesmieme opomenúť hľadiť k nebesám. Slovom z ôsmeho žalmu sa hosťom prihovoril Milan Kubík, farár evanjelického cirkevného zboru v Martine, ktorý pripomenul častý antagonizmus, vládnuci dnes medzi nebom a zemou. Táto protichodnosť, ba až nepriateľstvo medzi nebom a zemou nám podľa neho čoraz viac sťažuje denne sa obracať na nebo.

Podľa brata farára žijeme v dobe techniky a v dobe definícií, kde na všetko musí byť nejaký zákon. „*Ale Boh je kategória, ktorá sa nedá zadefinovať do nejakých poučiek alebo zákonov, pretože Boh to všetko presahuje,*“ pripomenul hosťom preplnenej auly Biblickej školy brat farár. Ak tomu chceme rozumieť, musíme pozerieť aj hore, hoci to presahuje rámec nášho uvažovania alebo chápania. I preto prejavil martinský duchovný vďaka Pánu Bohu za to, že „*máme v našej cirkvi umelcov, ktorí ten esenciálny rozmer vedia stiahnuť na existenciálnu a konkrétnejšiu rovinu.*“ Umelci podľa neho „*dokážu veci, ktoré sú mnohým z nás*

nepochopiteľné vsunúť do podoby veršov či krásneho obrazu. Symbolickým spôsobom tak dokážu priblížiť to, čo je pre dnešnú, už technickú myseľ, viac pochopiteľné.“

Odkaz viery

Brat biskup VD Slavomír Sabol pripomenul minulý odkaz vzácných mužov a žien viery, ktorí dokázali byť činní vo viere. Keďže v našej krajine už dnes nič nebráni slobode vierovyznania, podľa neho *„nastala doba milosti, aby sme mohli slobodne šíriť pravdy kresťanskej viery, zasievať ju hlboko do srdc našich detí a šíriť vieru vo svojom okolí, v štáte aj v spoločnosti“*.

Otázkou je, či dokážeme túto dobu milosti využiť tak, ako ju využili naši predkovia. *„Zatiaľ, domnievam sa, nám chýba zápal a chuť obetovať niečo vo svojom živote pre veci Božie, aby vec Kristova, ktorá je cez cirkev aj našou vecou, mohla napredovať,“* povedal brat biskup a dodal, že takéto príležitosti v cirkvi, akou je aj stretnutie pri príležitosti uvedenia knihy S. Očenášovej-Štrbovej by nemali byť len o nejakých slovách alebo krátkej spomienke na to, že sa tu čosi dialo. Práve naopak, stretnutie tohto druhu a nové spomienky, ktoré sa k nim viažu, *„majú v nás nanovo obnovovať ľudí činov, aby sme sa vedeli prezentovať ako Kristovi ľudia, žijúci v konkrétnej, t. j. evanjelickej cirkvi“*.

Brat biskup v modlitbe vyprosil požehnanie pre toto nevšedné stretnutie a poďakoval sa za vzácných ľudí našej minulosti i súčasnosti, ktorí aj v prostredí našej cirkvi *„prinášajú to, čo je hodnotné, čo dokáže osloviť človeka a nadchnúť ho k veciam viery“*.

Život, viera, umenie – prezentácia knihy

Jedným z umelcov, ktorí dokážu usporiadať do viet a vierohodne prerozprávať *„veci, ktoré sú mnohým z nás nepochopiteľné“*, je aj martinská rodáčka Slavomíra Očenášová-Štrbová, autorka knihy s názvom ŽIVOT, VIERA, UMENIE, ktorú minulý rok vydalo vydavateľstvo Transcius. Autorkino pozvanie k rozhovoru *„a hodovanie okolo spoločného stola vierya pokory“* prijali spisovatelia Milan Rúfus, Milan Kraus, Hana Zelinová, Ivan Kadlečík, Lubomír Feldek, Ján Solovič, Juraj Sarvaš a Fedor Bartko; z oblasti hudby oslovila hudobných umelcov Ivana Hrušovského, Romana Bergera, Jána Valacha, Miroslava Bázlika, Igora Bázlika, Jána Vladimíra Michalka, Eleny Šarajovú a Vítázoslava Kubičku. Oblasť výtvarného umenia v knihe reprezentujú Igor Rumanský, Dušan Kállay, Jaroslav Uhel, Milan Stano, Janka Krivošová a Peter Ďurík.

Ako možno vidieť, kniha sestry Očenášovej-Štrbovej prináša sériu dvadsiatich dvoch rozhovorov s významnými evanjelickými osobnosťami. Grafický návrh knihy bravúrne spracoval knižný dizajnér Peter Ďurík, dlhoročný technický a výtvarný redaktor martinského vydavateľstva Osveta, ktorého práca je oceňovaná nielen doma, ale mnohými medzinárodnými cenami aj v zahraničí. Súčasťou martinskej prezentácie, ktorú viedli Zuzana Bukovská a Ján Kričko, boli rozhovory s respondentmi knihy – prof. Jankou Krivošovou a spomínaným Petrom Ďuríkom.

„Pre mňa je dôležité, aby viera bola soľou a svetlom sveta. Pretože z týchto prameňov vyviera tvorba (...) Moja viera je významným znakom viery mojej rodiny. Moja viera je vyjadrením viery mojich rodičov, ich napodobňovania, ich života. Láska. Veľa lásky. Tam som si začal písať môj kresťanský životopis.“

(Výtvarník, docent Jaroslav Uhel – ukážka z knihy *Život, viera, umenie*)

Rozdané zostáva

Knihy *Život, viera, umenie* chce poukázať na spoločného menovateľa, ktorým je „láska“. Toto slovo a význam slova hrá dôležitú úlohu vo všetkých publikovaných rozhovoroch. Možno i preto sa kniha teší veľkému záujmu čitateľskej obce. Aj sestra Očenášová v nej nachádza svoju radosť, veď hovorí: *„Bohatla som spoznávaním ľudí – ktorých som v umelcoch objavovala – a uvedomovala si lásku. Lásku, ktorou dávali svojmu dielu hodnotu. Lásku, ktorou sa dopracovávali k pokore. Lásku, ktorou sa povznášali nad malomyselnosť, neprajnosť. Lásku, ktorou upozorňovali na výnimočnosť iných. Lásku, ktorou sa delili o múdrosť a o poznanie.“*

Knihy *Život, viera, umenie* mala už 11 prezentácií v rôznych miestach na Slovensku. V rámci prezentácie v Prahe sa S. Očenášová-Štrbová ako prvá žena stala laureátkou Európskej ceny pre spisovateľov a publicistov – Zlatej medaily Leva N. Tolstého. Cenu jej udelilo Prezídium Európskej únie umenia na konci januára tohto roku v Chráme svätého Michala v Prahe. Tam, rovnako ako v aule Biblickej školy sestra Očenášová-Štrbová ocenila ľudí, s ktorými mohla pracovať a robiť rozhovory. *„Niekedy mám pocit, že „turčiansky košiar“, z ktorého som vzišla, akoby predurčoval ľudí nato, aby robili veci pre druhých – s veľkým srdcom, s veľkou empatiou, bez nároku na honorár a s veľkou láskou.“* Takto bola písaná i táto kniha rozhovorov s významnými osobnosťami umeleckého života.

„Problém sveta vidím v odcudzení sa ľudí, v strate určitých stabilných hodnôt. Myslím si, že všetka malomyselnosť a neláska pramení práve z kultu hmotných statkov. A možno je to aj tým, že mnohí ľudia žijú bez úprimnej viery, že Pána Boha nepustia do svojho srdca (...) Za problém sveta považujem problém neviery.“

(Akademický maliar, profesor Igor Rumanský – ukážka z knihy *Život, viera, umenie*)

Smerovanie sestry S. Očenášovej-Štrbovej k náboženským témam, ktoré boli predstavené prostredníctvom rozhovorov s dvadsiatimi dvomi umelcami – kresťanmi, označila samotná autorka za *„akýsi pomyselný dlh voči starým rodičom, ktorí boli celým svojím životom oddaní evanjelickej cirkvi.“* Autorka opísala samu seba ako tú, ktorá sa pokúša kráčať v ich stopách a ďalej *„zbierať všetko to, čo by mohlo osviežiť jej dieťa, priateľov a známych“.*

„Prihovára sa mi celá plejáda našich svetlonosov, ktorá nielenže formovala našu národnú kultúru a uľahčovala život počas národného útlaku, ale ďakujem Pánu Bohu aj zato, že som ich mohla poznať aj osobne (...) nikdy nezapierali, že sú evanjelici a správali sa aj k svojmu náboženstvu dôstojne.“
(Spisovateľka Hana Zelinová – ukážka z knihy *Život, viera, umenie*)

S. Očenášová-Štrbová na rozhovoroch pracovala viac ako desať rokov. Mnohé z týchto výpovedí sú pritom jedným z posledných pohľadov týchto vzácnych osobností na ich vlastnú tvorbu, život a dielo. Milan Rúfus alebo Hana Zelinová poskytli rozhovor dokonca krátko pred ich odchodom do večnosti, čím sa obsah knihy stáva ešte vzácnejším klenotom

a hodnotným dedičstvom. Ved' – ako sa vyjadril Dušan Tóth, jeden z recenzentov knihy – „všetci títo ľudia sa narodili medzi nami. Viera v Boha ich vystrojila do života a svojou húževnatosťou a bohatými skúsenosťami sa stali osobnosťami, ktoré zdobia nás, našu cirkev a v neposlednom rade ľudstvo.“

PaedDr. Slavomíra Očenášová-Štrbová, PhD.

Slavomíra Očenášová-Štrbová je spisovateľka a literárna historička. Pôsobí ako vedecká pracovníčka Centra vedy a výskumu na Univerzite Mateja Bela V Banskej Bystrici. Je pravidelnou prispievateľkou slovenských evanjelických tlačovín, časopisu Tvorba a, okrem iného, aj autorkou libreta pôvodnej slovenskej opery s názvom Martin Luther. Autorka publikácie ŽIVOT – VIERA – UMENIE nevstupuje rozhovormi s umelcami do neznámych vôd. Jej doménou literárnej historičky PaedDr. Slavomíry Očenášovej-Štrbovej, PhD., je náboženská poézia. Jej vedecká monografia *Modlitba v slovenskej literatúre* vyšla v dvoch vydaniach (2002, 2003). Spisovateľsky debutovala umeleckou monografiou *S otvorenou náručou. Cesty osudu a naplnenie poslania slovenského evanjelického farára a jeho manželky* (1999, 2000). Zostavila antológie duchovnej (evanjelickej) poézie *Opory vo vetre* (1997) a *Otvorené cesty* (2008). Vo svojej tvorbe sa venovala výskumu osobností z radov evanjelikov: k 100. výročiu narodenia ev. a v. farára Juraja Holčíka pripravila publikáciu *Malá veža, veľký zvon* (2003), je autorkou umeleckých monografií *Svetlá Igora Rumanského* (2009), *Ivan Rumanský* (2011), editorkou spomienok na Ivana Plintoviča *Človek požehnaný ľudskosťou* (1998). S jej menom sa spája organizovanie vedeckých konferencií s tematikou modlitby a zostavovateľstvo súborov štúdií: *Modlitba a jej literárne, jazykové a komunikačné hodnoty* (2000), *Modlitba v teologickom a etnologickom kontexte* (2001) a *Modlitba v umení* (2006). Je autorkou libreta pôvodnej slovenskej opery *Martin Luther* (hudba: Víťazoslav Kubička). Celé decénium organizovala festival duchovnej poézie *Radvanské veršobranie* (1999 – 2008), z ktorého zostavovala umelecké bibliofílie poézie autorov – evanjelikov: *Naslovovzatie* (2000), *Láskomriavka* (2001), *Slovom slovo* (2002), *Zľutovanie* (2003), *Biela* (2004), *Cesta* (2005), *Voda* (2006), *Svetlo* (2007) a *Dar* (2008). Je autorkou viacerých umeleckých esejí a mnohých rozhovorov s umeleckými osobnosťami, doslovov k básnickým zbierkam, ďalej editovala texty na záložky knižiek poézie. Pripravila umelecké rozhlasové pásma o živote a tvorbe básnikov – evanjelikov pre Rádio Mária a neskôr cyklus *Rendezvous s básnikom* pre Rádio Lumen. Je autorkou scenárov k dokumentárnym filmom *Dobro ako princíp svetla a pravdy*, *O živote, viere a umení* s umelcami – evanjelikmi, *Viditeľné slovo Večera Pánova* (v spoluautorstve) a *Janka Krivošová*. V minulosti redaktorsky pôsobila v periodikách *Evanjelický posol* spod Tatier, *Cirkevné listy* a *Tvorba T*. Je členkou edičnej rady vydavateľstva Transcius, a. s., v Liptovskom Mikuláši.

Hedwiga Tkáčová